

OZNAKE KVALITETE, CERTIFIKACIJSKE SCHEME I ZAŠTITA PROIZVODA SLATKOVODNE AKVAKULTURE NA TRŽIŠTU

Ana Gavrilović, Jurica Jug-Dujaković, Boško Skaramuca
Sveučilište u Dubrovniku, Odjel za akvakulturu
Tehnološki i poslovno-inovacijski centar za marikulturu MARIBIC

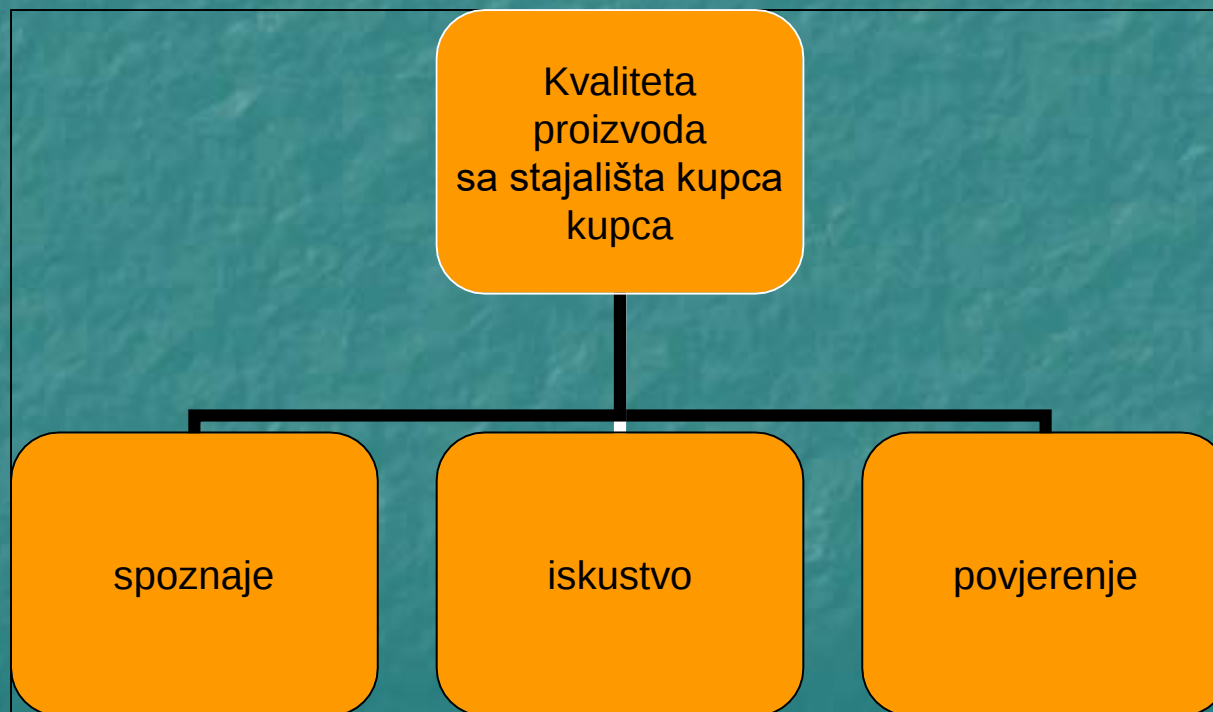
KVALITETA ???

- „**Kvaliteta hrane** – sveukupna svojstva hrane koja pridonose njezinoj sposobnosti da zadovolji potrošača”
- „Jasno je da su kvaliteta i osiguranje kvalitete postali centralne značajke domaćeg i međunarodnog tržišta prehrambenih proizvoda. Također je jasno da kvaliteta i osiguranje kvalitete predstavljaju nebulozne termine i da unificirani pristup njihovom analiziranju još ne postoji.”

(prof. Julie A. Caswell, Department of Resource Economics, University of Massachusetts)

Zahtjevi kupca za kvalitetom stalno rastu

CERTIFIKACIJA U AKVAKULTURI ????

sigurnost GHP, GMP,
HACCP, SLJEDIVOST

- Frnacuska, 1920 – prve oznake kvalitete
- NAGLO SE RAZVIJA U AKVAKULTURI POSLJEDNJIH 20-tak GODINA
- Jedan od razloga za nagli razvoj – proizvodi iz Azijskih zemalja preplavljaju europsko i američko tržište

STANDARDI

- OBAVEZNI (zakonom propisani, odavno postoje ali se povećavaju)
- VOLONTERSKI STANDARDI (često uključuju i obvezne)

....
Okoliš,
Ekonomska
održivost
Zaštita radnika,
Dobrobit životinja
Fer trgovina
.....

Certifikacija

- Postupak procjene udovoljavanja procesa ili proizvoda specifičnim standardima
- Obavljaju certifikacijska tijela koja su za to akreditirana (uglavnom prema ISO Quide 65/ EN 45011) i imaju odobrenje tijela koje je standarde uspostavilo
- International Accreditation Forum, European Cooperation for Accreditation (EA - neprofitna organizacija koja se sastoji od akreditacijskih tijela).....
- Prema ISO: certifikacija procesa ima utjecaj na kvalitetu proizvoda, ona ne predstavlja garanciju kvalitete proizvoda. Ovu razliku posebno naglašava, preporučujući da oznake koje pokazuju udovoljavanje procesnim standardima ne bi trebali biti na proizvodu, odnosno njegovom pakiranju, jer bi to moglo dovesti kupca u zabludu.

- Razdoblja validnosti certifikata se razlikuju u ovisnosti o primjenjenoj shemi.
- Tijekom validnosti certifikata, certificirani proizvod ili proces takodjer podliježu **auditu**.
- Navedeno znači, da je certifikacijom potvrđeno udovoljavanje određenim standardima ali da je te standarde **nužno održavati kontinuirano**.

Certifikacija

- **Za trgovce** predstavlja stjecanje i očuvanje lojalnosti i povjerenja kupca
- **Za potrošača** predstavlja potvrdu udovoljavanja zahtjeva
- **Za ribnjicarstva i prerađivačku industriju predstavlja** trošak, ali donosi i nužne beneficije:
 - omogućava izlazak na tržište, osiguravaju jasne dogovore sa trgovcima, pružaju veću mogućnost „fer“ kompeticije, efikasniji menadžment proizvodnog procesa, ispunjavanje legalnih zahtjeva i sl.
 - zaštitu proizvoda i ostvarivanje dodane vrijednosti.

Pregled najvažnijih međunarodno priznatih standarda i certifikacijskih shema

Trgovačke sheme

- GLOBALGAP
- EurepGAP
- BRC
- SQF
- Carrefour

GLOBALGAP

- 1991 na inicijativu Euro-Retailer Produce Working Group (Eurep)
- FoodPlus, neprofitna kompaniju članova GLOBALGAP-a sa sjedištem u Njemačkoj koja je definirana kao globalno tijelo za implementaciju
- Certifikacija u sektoru akvakulture inicirana je 2003 putem programa „Integrated Aquaculture Assurance“ (IAA). Članovi ovog programa su „glavni igrači“ u sektoru hrane: Ahold, TESCO, COOP Switzerland, Metro Group, Mc Donald's Europe i dr. Prvi standardi su objavljeni 2004, a revidirani su u ožujku 2007.

GLOBALGAP

Osnovni cilj certifikacije:

- zadovoljiti konzumera glede sigurnosti proizvoda, okolišne održivosti i dobrobiti radnika
- harmonizacija standarda i smanjenje troškova proizvođača osigutavanjem jednog seta standarda koji će biti prihvaćen od široke skupine *retailera*.
- Standardi - procesni, odnose se samo na operatere u snabdjevačkom lancu, nema oznake na proizvodu
- GLOBALGAP certifikacija može biti dodijeljena pojedinačnim proizvođačima ili njihovoj skupini (**razrađen sustav interne kontrole**).

Carrefour

- **Carrefour** je najveći trgovački lanac koji ima vlastiti *brand* u Europi, a drugi u svijetu (odmah iza Wal-Mart-a).
- Razvio vlastite CQL linije (*Carrefour Quality Lines*), odnosno certifikacijske sheme
- Pokriva različite segmente: sigurnost hrane, potom zaštitu okoliša i socio-eknosku održivost, fer trgovinu.
- Postoji i CQL za organske proizvode (Carrefour Agir logo)- razvijena u skladu sa francuskom državnom oznakom „AB orgnic“.
- Linije koje se odnose na akvakulturne proizvode su brojne i uglavnom su specifične za pojedine vrste i zemlje iz kojih dolaze.

SQF (Safe Quality Food)

- potpuno integrirani program sigurnosti hrane i menadžment kvalitete koji je razvio SQFI (institut) u Australiji
- Tehničko tijelo čine veliki trgovci: Wal-Mart (najveći na svijetu), Ahold, US National Restaurant Association, akademske institucije koje pomažu u donošenju standarde.
- Certificirani proizvodi nose ovu oznaku.
- Postoje dva obvezna seta SQF standarda: SQF 1000 za proizvođače i SQF 2000 za prerađivače
- Oba su bazirana na HACCP smjernicama Codex Alimentarius-a.
- Postoje i dobrovoljni + moduli:
- *Responsible Social Practice Modul, Responsible Environmental practice Modul, Animal Welfare Modul*

Pregled najvažnijih međunarodno priznatih standarda i certifikacijskih shema

Sheme NGO-a (2 SKUPINE)

- ISO
 - ISO 9000, ISO 14 000, ISO 22 000
-
- Marine aquarium Council, WWF, zeleni, Seafood Watch of the Monterey Bay Aquarium

Pregled najvažnijih međunarodno priznatih standarda i certifikacijskih shema

Organske sheme

- International Federation of Organic Agriculture movements (IFOAM)
- Soil Association (UK; obuhvaća i dobrobit, okolišnu održivost, „*climate-friendly food*)
- BioGro New Zeland
- Bio Suisse (organizacija proizvođača u Švicarskoj. Certifikaciju može zaposliti samo onaj tko posluje sa Švicarskom)
- KRAV (Skandinavske zemlje, sjedište u Švedskoj)

Naturland (*Association for Organic Agriculture*)

- osnovan 1982 u Njemačkoj

Naturland je sa uvođenjem standarda počeo 1995:

- uzgoj šarana (*Cyprinus carpio*) i njemu pratećih vrsta u zemljanim bazenima
- uzgoj pastrva, lososa i drugih salmonida u zemljanim bazenima i kavezima
- pregolarski uzgoj dagnje (*Mytilus edulis*)
- uzgoj kozica (*Penaeus vanamei*) u zemljanim bazenima
- uzgoj tropskih slatkovodnih riba (pangasius, milkfish *Chanos chanos*, tilapije, arapaima *A. Gigas*) u zemljanim bazenima i kavezima.

Naturland (*Association for Organic Agriculture*)

- **Primjer:** uspostavljeni u nekoliko azijskih zemalja uvijek u suradnji sa SIPPO-om (*Swiss Import Promotion Programme*) i COOP Switzerland, gdje su certificirani proizvodi našli tržište.
- Logo Naturlenda nose brojni proizvodi: pastrva u Francuskoj, Njemačkoj i Španjolskoj; Irski losos, kozice u Ekvadoru, Peruu, Brazilu, Vietnamu, Tajlandu, Indoneziji; tilapija u Izraelu, Ekvadoru, Hondurasu; pangasius u Vietnamu i dr.
- Njegovu široku popularnost pokazuju i keneski planovi za proizvodnju 20 000 Naturland organske tilapije.

Pregled najvažnijih međunarodno priznatih standarda i certifikacijskih shema

Sheme i prakse koje promovira akvakulturna industrija

- Global Aquaculture Alliance & Aquaculture Certification Council
- Scottish Salmon Producer's Organisation
- Code of Good Practice
- Shrimp Seal of Quality (SsoQ)

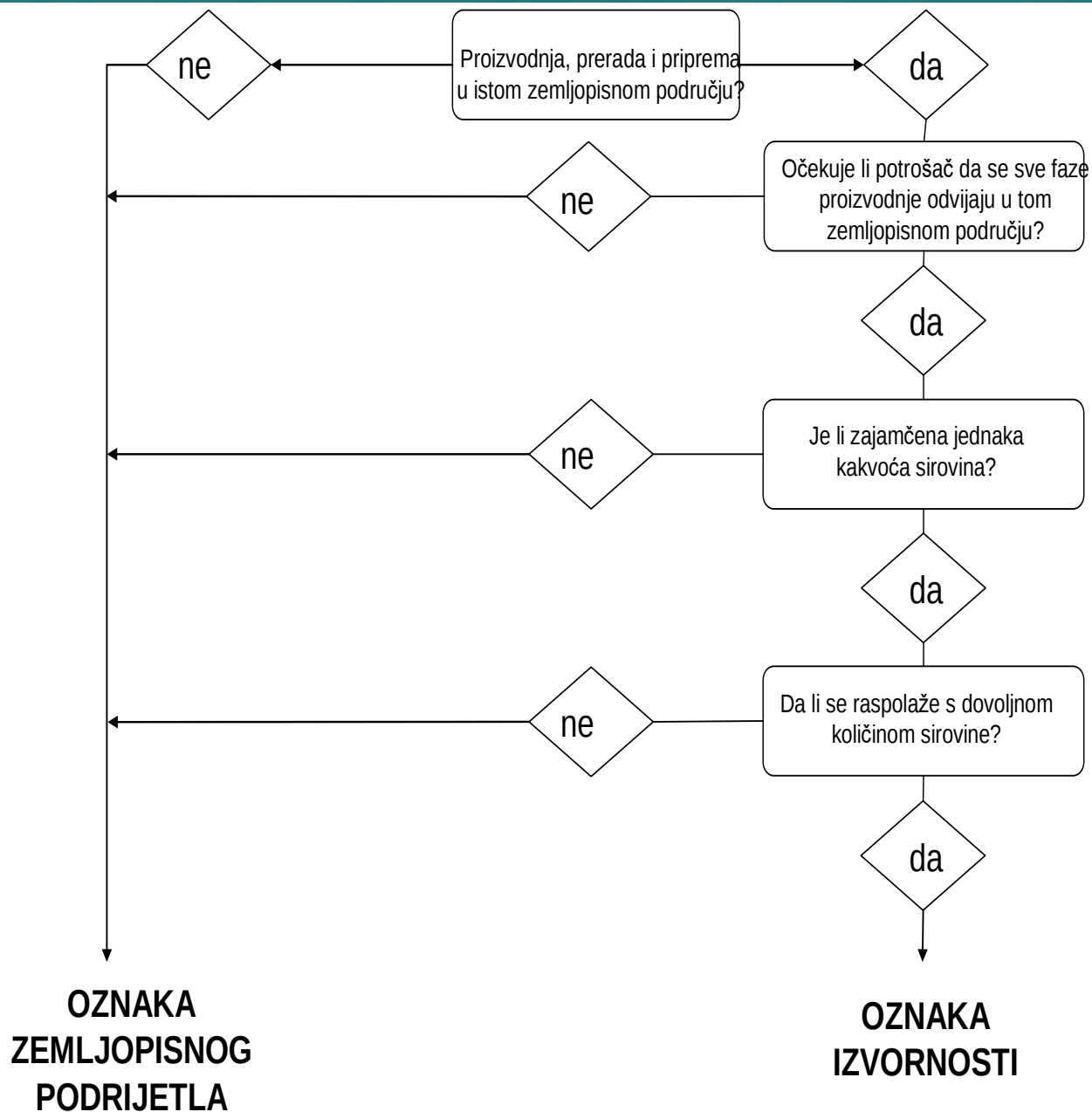

Pregled najvažnijih međunarodno priznatih standarda i certifikacijskih shema

Sheme koje naglašavaju iznimnu kvalitetu Proizvoda

- Oznaka zemljopisnog podrijetla
- Oznaka izvornosti
- Oznaka tradicionalni ugled
- Label Rouge

Udruživanje regionalnih proizvođača i/ili prerađivača;

Izrada specifikacije prehrambenog proizvoda

Predaja zahtjeva za utvrđivanje sukladnosti ovlaštenom certifikacijskom tijelu

Certifikacijsko tijelo provodi utvrđivanje sukladnosti proizvodnje, prerade i samog prehrambenog proizvoda sa specifikacijom. Ako je ista provedena uspješno, izdaje se potvrda o sukladnosti

Priprema zahtjeva za registraciju

Podnošenje zahtjeva za registraciju oznake Ministarstvu poljoprivrede šumarstva i vodnoga gospodarstva

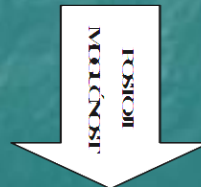
Formalno ispitivanje zahtjeva

U slučaju potpunosti zahtjeva, sažetak istoga objavljuje se u Narodnim novinama i danom objave započinje tromjesečni rok za ulaganje prigovora na objavljeni zahtjev za registraciju

Po isteku gore navedenoga roka rješava se o eventualno pristiglim prigovorima i zaključak u postupku prigovora objavljuje se u Narodnim novinama. Ukoliko prigovor nije uloženi rješava se o zahtjevu za registraciju

U slučaju pozitivnog rješavanja zahtjeva za registraciju oznake, oznaka se upisuje u Registar oznaka izvornosti ili Registar oznaka zemljopisnog podrijetla te slijedi objava registrirane oznake u Narodnim novinama

REGISTRIRANA OZNAKA NA RAZINI RH

POKRETANJE POSTUPKA ZAŠTITE OZNAKA NA RAZINI EUROPSKE UNIJE

REGISTRIRANA OZNAKA NA RAZINI EUROPSKE UNIJE

Scottish Salmon No 33-90

- Hranjen bez sastojaka dobivenih bez salmonida, ili kopnenih životinja
- Nizak postotak masti - 6-14% za ribu između 1 i 3 kg ili 8-16% za ribu preko 3kg
- Kontrolirani uvjeti ulova i klaoničke obrade
- Kontrolirani hladni lanac
- Organoleptičke karakteristike – „E“ Ekstra kvaliteta svježine
- Označen sa „use by: date“ > manje od 10 dana nakon ulova.

Mediterranean AquaGM seabass

- Prirodni okoliš, otvoreno more
- Hranjen bez sastojaka dobivenih od kopnenih životinja i bez GMO hrane
- Kontrolirani uvjeti ulova i klaoničke obrade
- Kontrolirani hladni lanac
- Nizak sadržaj masti < 6g masti/100g mesa
- Organoleptička svojstva
- *Traceability*, identifikacija svake ribe: dan ulova- prodati do „sell by”: datum

Pregled najvažnijih međunarodno priznatih standarda i certifikacijskih shema

Sheme koje se odnose na dobrobit životinja

- Freedom food

„Fair trade“ sheme

- Fairtrade Labelling Organizations International
- Ethical Trading Initiative
- Alter-Trade Japan

Brand (*marka*)

- predstavlja sumu, odnosno, sinergiju svih podataka o proizvodu koji omogućuju identifikaciju i razlikovanje proizvoda od proizvoda konkurencije.
- Žig je isključivo pravo priznato za znak koje služi za razlikovanje proizvoda ili usluga jedne osobe od ostalih.
- Madridski sporazum
- Zavod za intelektualno vlasništvo
- Svjetska organizacija za intelektualno vlasništvo

Zaključak

- Certifikacija proizvoda potrebna, no izbor sheme „na slijepo“, bez poznatog tržišta, predstavlja **skupu i lošu** razvojnu strategiju za svako ribnjčarstvo.
- Prije je potrebno dobro poznavati, uvesti i primjenjivati sve obvezne standarde propisane nacionalnom zakonskom regulativom, kao i biti upoznat sa elementima različitih volonterskih shema.
- Adaptacija vlastite prakse prema ISO-vim i FAO-vim vodičima dobre prakse za certifikaciju u akvakulturi predstavlja osnovu za bilo koju drugu certifikacijsku shemu.

